

Stadsmiljöer och mötesplatser

Kommunfullmäktiges beredning för samhällsbyggnad

Foto; Per-Olof Jansson

“A good city is like a good party, you stay for longer than you plan” (*Jan Gehl*)

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Sammanfattning	3
3	Beredningens uppdrag	3
3.1	Bakgrund	3
3.2	Uppdraget.....	4
3.3	Avgränsningar.....	4
3.4	Syfte och mål	4
4	Genomförande.....	4
4.1	Föredragningar – föreläsningar	5
4.2	Litteratur.....	5
4.3	Medborgardialoger.....	5
4.4	Studiebesök	6
4.5	Metodkritik.....	6
5	Omvärldsgranskning.....	6
5.1	Historik.....	6
5.2	Nuläge.....	7
5.2.1	Definitioner	7
6	Utmaningar.....	8
6.1	Megatrender.....	9
6.1.1	Demografi.....	9
6.1.2	Digitalisering.....	9
6.1.3	Urbanisering	9
6.2	Hållbarhet.....	9
6.3	Mänskliga perspektiv	10
6.3.1	Klimat – kultur.....	10
6.3.2	Säkerhet och trygghet – tillgänglighet och jämställdhet.....	11
6.3.3	Barn och unga	11
7	Analys och reflektion	12
7.1	Megatrender.....	12
7.1.1	Demografi.....	12
7.1.2	Digitalisering.....	12
7.1.3	Urbanisering	12
7.2	Hållbarhet.....	12
7.3	Mänskliga perspektiv	13
7.3.1	Klimat – kultur.....	13
7.3.2	Säkerhet och trygghet – tillgänglighet och jämställdhet.....	13
7.3.3	Barn och unga	13

8	Slutsatser och kommentarer.....	14
8.1	Megatrender.....	14
8.1.1	Demografi.....	14
8.1.2	Digitalisering.....	14
8.1.3	Urbanisering.....	14
8.2	Hållbarhet.....	14
8.3	Mänskliga perspektiv.....	15
8.3.1	Klimat – kultur.....	15
8.3.2	Säkerhet och trygghet – tillgänglighet och jämställdhet.....	15
8.3.3	Barn och unga.....	15
9	Rekommendation.....	16
10	Referenser.....	19
10.1	Länkar.....	19
10.2	Tryckta källor.....	20

1 Inledning

Hur och var kan människor träffas i hela vår kommun? Vad händer i utrymmet mellan husen? Hur får vi mötesplatser att växa fram naturligt genom spontana möten? Vad kan en stadsrumspolicy innehålla som gör Ängelholm till en grönare och mer attraktiv kommun att besöka, arbeta och bo i? Hur skapar vi bra stadsmiljöer? Hur tänker barn och unga? Hur kan vi göra det möjligt för de idéer och tankar som beredningen för kultur, idrott och fritid håller på att ta fram att förverkligas? Här är ett knippe av frågor som berör oss alla oavsett om vi bor i mindre byar på landsorten, i staden Ängelholm, i mindre tätorter eller till och med ute på det ”riktiga” landet. Kommunen Ängelholm är ju de som bor i kommunen men även de som arbetar där och besöker den. En kommun består av hus, byggnader, strand och skog men framförallt av människor. För att människor ska trivas och må bra måste man träffas, social kontakt är en av människosläktets starkaste drifter. Redan i Havamal, i den isländska Eddan för tusen år sedan, formulerades detta så här: *Människan är människans glädje*. Hela vår tillvaro styrs och präglas av ständiga möten och interaktion människor emellan. Det är mötena som formar oss och anger riktningen i våra liv. En god levnadsmiljö ger en aktivare och lyckligare människa. Allt fler av oss bor i urban miljö av olika storlek. Men vad är då god stadsmiljö?

2 Sammanfattning

Uppdraget sönderfaller i två delar: stadsmiljö och mötesplatser, där mötesplatser ingår i den större stadsmiljön. Därför har också beredningen försökt definiera och karakterisera båda föreställningarna ur olika aspekter och hittat kriterier som vi tycker omfattar och väl beskriver begreppen. Dessa kännetecken kan man sedan använda när man inventerar orter och stadsdelar för att lättare kunna se vad som finns och vad som eventuellt saknas för att underlätta den så livsviktiga kontakten mellan människor.

3 Beredningens uppdrag

3.1 Bakgrund

Beredningens uppdrag har sitt ursprung i två uppdrag som gavs av fullmäktige i samband med budgeten för 2015. Kommunfullmäktige beslutade den 17 november 2014 att uppdra åt beredningen för samhällsbyggnad att arbeta fram en stadsrumspolicy som gör Ängelholm till en grönare och mer attraktiv kommun att besöka, arbeta och bo i. I samma fullmäktigebeslut gavs även uppdrag åt beredningen för kultur och idrott att arbeta fram en vision för vilka öppna mötesplatser som kan finnas i våra olika tätorter efter 2020.

Mot bakgrund av detta har ett beredningsuppdrag formulerats som omfattar både stadsmiljöer och mötesplatser.

Det kan även nämnas att flera tidigare beredningsuppdrag identifierat behovet av fler och bättre mötesplatser i kommunen.

3.2 Uppdraget

Beredningen har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att ta fram en långsiktig målbild för stadsmiljöer i Ängelholm och bebyggda miljöer i tätorterna. Uppdraget inkluderar även mötesplatser. Geografiskt omfattar uppdraget hela kommunen.

3.3 Avgränsningar

Stortorget exkluderades från början från uppdraget eftersom annat arbete pågår kring Stortorget utformning.

Beredningen sökte vid vägledningsdebatt i fullmäktige svar på om den geografiska avgränsningen skulle vara lika för stadsmiljöer och mötesplatser samt vilka tätorter uppdraget skulle omfatta. I debatten som följde uppmanades beredningen att inte avgränsa för mycket utan tänka brett. Beredningen kom fram till att avgränsa uppdraget enligt följande:

Fokus på stadsmiljöer i följande orter: Ängelholm, Munka Ljungby, Hjärnarp, Strövelstorp, Vejbystrand och Magnarp. Det är orter med över 1000 invånare som har förskola, F-9 skola, bibliotek, affär och mindre gles lokaltrafik. Ängelholmshem erbjuder även boende i de flesta av dessa orter.

Fokus på mötesplatser i följande orter: Tåstarp/Toarp, Svenstorp, Tullstorp/Lerbäckshult, Össjö, Höja, Starby, Ausås/Spannarp, Margretetorp, Björkhagen/Skepparkroken, Skälderviken, Bassholma, Lärkeröd/Stavershult. De är jämnt fördelade geografiskt, det finns föreningar av olika karaktär, lekplats (de flesta även samfälligheter /vägföreningsdrivna), fotbollsplan samt kyrka och/eller församlingshem.

Beredningen fick även uppmaning att vara uppmärksam på pågående processer som tangerar ämnet. Beredningen har därför tagit hänsyn till aktuella arbeten kring bl.a. förtätningsutredning och kulturmiljöutredning.

3.4 Syfte och mål

Beredningens arbete ska vara vägledande för den slutgiltiga utformningen av stadsmiljöprogrammet som huvuduppdrag Samhälle tagit fram ett utkast till.

Beredningens arbete ska skapa förutsättningar för en god livsmiljö åt alla, med spontana och planerade mötesplatser som stimulerar till upplevelser och ger medborgaren möjlighet att växa. Livsmiljöerna ska kännetecknas av det vackra, hållbara och inkluderande som skapar mervärde.

4 Genomförande

Minnesanteckningar från samtliga föreläsningar, studiebesök, sammanställningar av resultat från medborgardialoger, rapporter, utredningar och presentationer som beredningen har tagit del av under arbetets gång finns tillgängliga i kommunens webbdarium www.engelholm.se/KS2017414

4.1 Föredragningar - föreläsningar

Beredningens uppdrag tangerar flera av de andra beredningsuppdragen och därför har både vissa föreläsningar och studiebesök arrangerats tillsammans med andra beredningar för att på så vis få olika infallsvinklar och större helhetssyn.

Till att börja med tog beredningen avstamp i nulägesorientering kring kommunens arbete med stadsmiljöer, förtätningsutredning, mötesplatser, bevaringsprogram, kulturmiljöplan samt styrdokument såsom översiktsplanen och grönstrukturplanen. Utkastet till stadsmiljöprogram är vilande i avvaktan på beredningens slutsatser. Johan Brinck gav en historisk bakgrund kring miljöer och bebyggelse.

För att ta del av den senaste forskningen har beredningen lyssnat till Fredrik Torisson, arkitekt på LTH samt arkitekterna Tomas Tägil, Louise Lövenstjerne och Peter Siöström från Lunds Universitet.

Kommunens fastighetsbolag AB Ängelholmshem samt de två privata aktörerna Backahill och Melins förvaltning presenterade hur de arbetar med boendemiljöer och mötesplatser. Helsingborgshems projektchef Gunnar Blomé berättade om hur de, tillsammans med Campus Helsingborg, arbetat med styrdokument kring attraktiva stadsdelar.

Beredningen har därutöver haft ett par möten förlagda till Bassholma skola och Tåstarp skola då beredningen även fick föredragningar från Tåssjö byalag respektive Vi i skolan i Tåstarp.

Beredningen har även rekommenderats att lyssna på en serie radioprogram Stadsinspektionen <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/943967?programid=5112>

4.2 Litteratur

Inom ämnet stadsutveckling finns det en uppsjö av rapporter, utredningar och övriga skrifter från både myndigheter och från forskarvärlden. Den mesta av litteraturen som beredningen tagit del av finns samlat på kommunens webbdarium www.engelholm.se/KS2017414

På Boverkets hemsida finns även en stor mängd rapporter om stadsutveckling <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/>. Beredningens alla ledamöter fick i uppdrag att läsa in sig på vars ett avsnitt och ur detta skriva en sammanfattning av det inlästa materialet. Se anteckningar från mötet 2017-11-07.

4.3 Medborgardialoger

Uppdraget har lämpat sig väl för medborgardialoger med hänsyn till att stadsmiljöer och mötesplatser är något som medborgarna bör vara delaktiga i att utveckla. Syftet med dialogerna har varit att få ökad kunskap om vad som gör stadsmiljöer och mötesplatser attraktiva. De målgrupper som identifierades är barn, ungdomar och vuxna i Ängelholm och större tätorter varav ungdomar ansetts vara mest prioriterade. För att nå dessa målgrupper har beredningen valt att använda sig av enkäter som dels skickats till föreningar och dels förmedlats via skolans digitala nätverk Fronter.

Presidiet har en kväll träffat ungdomar i åldern 16 - 21 i sjukhusets parkeringsgarage. Syftet var att ta reda på varför de valt just parkeringsgaraget som samlingsplats samt vad de önskade av en mötesplats.

4.4 Studiebesök

Beredningen har, tillsammans med beredningen för idrott, kultur och fritid, varit på studiebesök i Köge i Danmark. Det är en stad som arbetat mycket med att utveckla stadsmiljöer och mötesplatser.

Delar av beredningens presidium deltog i hållbarhetsresan till Köpenhamn 2017.

4.5 Metodkritik

Trots att enkäterna vände sig till föreningar, ungdomar och föräldrar i hela kommunen har de som bor i de mindre orterna varit svåra att nå. Vissa av orterna är överrepresenterade bland föreningarna. Enkäterna har gett utrymme för alla att svara men man har inte använt sig av denna möjlighet. Om man ser till den relativa fördelningen mellan Ängelholms centralort och övriga orter stämmer den väl med det faktiska förhållandet.

Beredningen träffade representanter från byaföreningar, som driver flera skolorna i Bassholma och Tåstarp, vilket gav möjlighet till dialog som fördjupar delaktigheten men detta kändes ogenomförbart om det skulle genomföras i alla 20 orterna. Tilläggas bör att beredningen i åtanke har haft de besök man gjorde i samband med förra beredningsuppdraget.

Den åldersgrupp som varit svårast att nå är 20 - 25 år. De har avslutat sina studier i kommunen och ägnar sig åt studier och resor till annan ort. Således är dessa också svåra att nå genom föreningar. Eventuellt skulle man kanske kunnat använda sig av sociala medier.

Möjligheten att ägna sig åt faktalitteratur, oavsett om det är digitalt eller analogt, är en avvägning mellan tid och kostnad. Beredningen har löst detta genom att var och en ledamot fått fördjupa sig i en underrubrik i Boverkets sida om stadsmiljö och skriftligen och muntligen fått redovisa detta. Citat ur dessa redovisningar förekommer i slutrapporten.

5 Omvärldsgranskning

Samhället förändras i en rasande takt och vi lever idag i stadsmiljöer som utformats för helt andra levnadssätt än vad vi har idag. Hur behöver vi bygga och utforma stadsmiljöer idag för att de ska fungera för kommande generationer? Hur kommer de som är barn idag att vilja ha sina stadsmiljöer som ungdomar och vuxna?

5.1 Historik

Ängelholm har historiskt inte fått den statliga satsning som t.ex. Landskrona eller Kristianstad och det har präglat bebyggelseutvecklingen. En hantverkartradition präglar staden, t.ex. det finns fortfarande gamla hus kvar med djupa innergårdar, magasin och verkstäder. Butiken fanns på utsidan av huset. Torgen användes huvudsakligen till handel och var viktiga mötesplatser.

Ängelholm går under 1800-talet från en hantverks- till industristad. I och med att industrierna utvecklades etablerades banker med sina ofta påkostade byggnader.

När alltför under 1900-talets början får mer fritid och lagstadgad semester skapas fler mötesplatser för att tillbringa sin lediga tid på. Sedan järnvägen kom har järnvägsstationen fyllt en viktig funktion som mötesplats. SJ satsade ofta på vackra parker i anslutning till stationerna. Hembygdsparken har från 30-talet varit en viktig mötesplats.

Under efterkrigstiden ökade befolkningen stadigt. En boendesocial utredning gjordes och man konstaterade att många, framförallt äldre, bodde under dåliga förhållanden. Vissa gamla hus bevarades men många revs.

Övriga tätorter har varit centralorter i de mindre kommuner som fanns innan kommunsammanslagningen 1971 vilket bidrar till deras karaktär med viktiga byggnader som banker, skolor, församlingshem, kommunalhus etc, som fortfarande finns kvar men har en annan funktion. Bostadsutbyggnaden har särskilt skett dels i södra Ängelholm, Södra Utmarken och Kulltorp, och dels i orterna längs kusten: Skälderviken, Magnarp och Vejbystrand. Men även Munka Ljungby och Strövelstorp har växt.¹

De senaste 60 år har bilen dominerat stadsplaneringen. Stadens gaturum har byggts om för att anpassas till den ökande bilismen och för fotgängare och cyklister har separata vägar skapats. Från att ha haft en mångfald av trafikanter har gaturummen blivit avfolkade och avstånden till butiker och kollektiva kommunikationer har blivit längre. För att underlätta shopping anlades i många städer gågator.²

5.2 Nuläge

5.2.1 Definitioner

Vad är en mötesplats? – Alla platser där människor möts. Mötesplatserna kan vara både långsiktiga platser för möten och flexibla platser som skapar tillfälliga mötesplatser.

Vad är stadsmiljöer? – Rummen mellan husen³.

En definition av stadsmiljöer är⁴

- Heltäckande gatubeläggning
- Grönska begränsad till parker och planteringar
- Blandning av bostäder, kontor, butiker och allmänna lokaler
- Tillgång till kollektivtrafik
- Begränsad hastighet för vägtrafik i markplan
- Inga industribyggnader

¹ Johan Brinck föreläsning

² Gehl, Jan (2007), *Public spaces for a changing public life*.

³ Gehl, Jan *Life between buildings. Using public space*

⁴ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Stadsmiljö>

Vad är bebyggda miljöer i tätorterna? – Samlad bebyggelse som skapar rum mellan husen.

Ett annat sätt att se på bebyggda miljöer i tätorter i vår kommun är

- Bibliotek
- Genomgående gata
- Invånarantal > 1000
- Äldreboende
- Skola
- Torg/park
- Affär

Beredningen har gjort valet att inte skilja mellan dessa begrepp stadsmiljöer och bebyggda miljöer i tätorter då vårt uppdrag omfattar både staden Ängelholm och tätorterna Hjärnarp, Magnarp/Vejbystrand, Munka-Ljungby och Strövelstorp.

Det har skett ett paradigmskifte, ett byte av tankemönster eller som man så vill ”glasögon”. Särprägel och platskvaliteter har blivit alltmer viktiga vid utformande av stadsmiljöer vilket gör att vi bygger till och utvecklar istället för att bara riva bort det gamla. I planeringen läggs nya lager på tidigare lager för att också bevara historiska värden, en önskan om att utveckla och bevara på samma plats⁵. Energifrågan har länge varit aktuell och utvecklas ständigt i stadsplaneringen. Idag planerar vi för ett liv utan bil med närhet till kollektivtrafik eller i alla fall en bilpool. Grönfaktorn är också något som för de flesta idag är en självklarhet att ha med i utformandet av stadsmiljöer.

Ängelholms kommun arbetar ständigt med att utveckla mötesplatser för invånarna. Exempelvis har Hjärnarp fått testa på mobila mötesplatser. Under trafikantveckan stängs vissa gator av från trafik för att testa och se ifall utrymmet kan användas till andra aktiviteter. Det finns ett projekt kring stadsodling. I Ängelholm har ungdomarna fått en ny fritidsgård. På sommaren träffas ungdomar vid Skateparken. Hängmattbibliotek har testats i Hjärnarp, Vejbystrand och Järnvägsparken i Ängelholm. Rönnebrygga i Ängelholm har blivit en ny mötesplats för både planerade och spontana aktiviteter. Land art startades förra sommaren i Kronoskogen och är en rad konstverk placerade i naturen på olika ställen längs kustlinjen. Förutom dessa fungerar vissa platser alltid som mötesplatser såsom bibliotek, järnvägsstationen, centrumhandeln, idrottsplatser, Hembygdsparken m.fl.

6 Utmaningar

Det finns en rad utmaningar i samhället att ta hänsyn till när stadsmiljöer och mötesplatser utformas. När vi nu bygger mer än på länge har vi också en chans att ställa om till mer hållbara livsmiljöer med människan i centrum. Det handlar om hållbarhet ur flera olika vinklar; social, ekologisk, ekonomisk samt en kombination av dessa som t.ex. socioekonomisk, socioekologisk och sociokulturell hållbarhet osv. Agenda 2030 har bland sina 17 globala mål ett (nr 11) som handlar bara om hållbara städer och samhällen: *Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara*. Då tar man i beaktande inte bara bostäder och byggande generellt utan

⁵ Hansson, Paul *Gemensam kulturmiljöplan för Bjuv, Höganäs och Ängelholm se 170918*

även offentliga platser som parker och torg - ”mellanrummen mellan husen”⁶ Del mål 11.7 nämner särskilt *universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser*. Det är viktigt med stadsmiljö och mötesplatser för **alla**

6.1 Megatrender

Megatrender som globalisering, digitalisering, urbanisering, ökad rörlighet och mångfald påverkar människors sätt att leva och bo.

6.1.1 Demografi

Den största globala demografiska trenden är att människor blir allt äldre. Detta leder till att andelen äldre ökar i relation till resten av befolkningen. Samtidigt kanske det inte blir så stor övervikt äldre i Sveriges befolkning som vi tror ifall fler unga flyttar hit från andra länder. Omvärldsläget är osäkert och den demografiska utvecklingen svår att förutsäga.

Vi pratar ofta om att det behövs fler mötesplatser till unga - kommer vi även att behöva fler mötesplatser för våra medelålders och äldre? Och hur påverkar det i så fall utformandet av mötesplatser? Gör den ökade mångfalden att andra typer av mötesplatser kommer att efterfrågas? Olika kulturer umgås ibland på olika sätt men gemensamma aktiviteter kan även öppna upp för nya möten, minska segregation och öka den sociala hållbarheten.

6.1.2 Digitalisering

Kraven på förmåga att möta morgondagens tekniska och digitala utveckling ökar. Vad behöver vi ta höjd för i utformandet av stadsmiljöer och mötesplatser när det gäller digitalisering och teknisk utveckling? Och vice versa, vad kan digitalisering och teknisk utveckling bidra med i utformandet? Finns det möjligheter för interaktion mellan de digitala och de fysiska mötesplatserna?

6.1.3 Urbanisering

”Urbaniseringen ökar kraftigt. Staden är en smältdegel där gammalt och nytt blandas i allt högre tempo. Hur ska vi prioritera för att få det bästa resultatet i växande städer och regioner? Och hur ska vi hantera krympande regioner, som blir en annan konsekvens av urbaniseringen?”⁷ Ängelholms kommun följer samma trend och ökar ständigt i befolkning. Detta ställer krav på välfärd, bostadsbyggande och infrastruktur. Hur kan vi lokalt i kommunen hantera samma utmaning, där människor väljer att bo i de större tätorterna istället för att bo på landsbygden?

6.2 Hållbarhet

De uppdrag inom kommunfullmäktiges beredningar som påbörjades 2017 har alla haft hållbarhet som en röd tråd – ur olika aspekter.

För att få ett hållbart samhälle måste sociala och kulturella perspektiv vägas samman med ekonomiska och miljömässiga i planeringsprocessen. Då kan man

⁶ <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

⁷ Mikael von Krassow, *Anteckningar, Boverket, nationell stadspolitik*

forma de sociala villkoren för dagens men också för framtidens generationer. Som en del i detta ingår att skapa en inkluderande stadsmiljö, vilket bidrar till hemkänsla, identitet och trygghet. Kultur och kulturarv spelar en stor roll för hållbar stadsutveckling. En stad byggs inte på en gång utan skapas över tid.

Genom goda mötesplatser kan man åstadkomma urbana miljöer som med hänsyn till omständigheterna snarare gynnar än motverkar integration. Genom att överbygga barriärer och gränser i den byggda strukturen kan man åstadkomma bättre kontakter mellan olika delar av staden, och genom väl utbyggda kollektiva kommunikationer skapas också bättre kontaktmöjligheter.⁸

Ekonomisk hållbarhet innebär att använda, vårda och underhålla resurser (mänskliga och materiella) för att skapa långsiktigt hållbara värden genom bättre utnyttjande, återanvändning och återvinning av såväl förnyelsebara resurser som icke förnyelsebara⁹

Delegationen för hållbara städer lyfter fram femton hinder som försvårar en långsiktigt hållbar stadsutveckling¹⁰. Flertalet av dessa påverkar utvecklingen av stadsmiljöer och mötesplatser.

1. Hållbarhetsvisioner har inte integrerats inom olika politikområden
2. Värden kopplade till människors livskvalitet och städernas attraktionskraft ges inte tillräcklig tyngd
3. Ohållbara livsstilar och beteenden kan bidra till höga koldioxidutsläpp
4. Ökad social och rumslig uppdelning i städerna
5. Otillräcklig dialog med medborgare om stadens utveckling
6. Stuprörstänkande försvårar helhetslösningar
7. Bristande samordning inom och mellan olika nivåer
8. Ensidigt och kortsiktigt projektfokus hindrar långsiktighet
9. Bristande kapacitet och kompetens att utöva ledarskap för komplexa, tvärsektoriella processer
10. Bristande incitament för långsiktigt hållbara beslut
11. Inläsning i svårföränderliga och kostsamma strukturer
12. Otillräckliga satsningar i samhällsviktig infrastruktur kopplat till städernas utveckling och behov
13. Otillräckliga satsningar på kunskapsutveckling och pilotprojekt
14. Brist på fungerande affärsmodeller
15. Konserverande regler för offentlig upphandling

6.3 Mänskliga perspektiv

Förutom megatrender och hållbarhetsperspektiv finns det en rad olika omständigheter som påverkar planeringen av vår fysiska miljö.

6.3.1 Klimat - kultur

Vårt klimat gör att vi gärna söker oss till värme och sol. Det är en aspekt som är viktig att ha med när man planerar stadsmiljöer. Vårt sociala liv ser ganska

⁸ Nyrell, Inger *Boverket, anteckningar 2017-11-07*,

⁹ <https://www.hig.se/Ext/Sv/Om-Hogskolan/Vart-arbete-for-en-hallbar-utveckling/Vad-ar-hallbar-utveckling-pa-Hogskolan/Ekonomisk-hallbarhet.html>

¹⁰ <http://www.hallbarastader.gov.se/bazment/hallbarastader/sv/start.aspx>

annorlunda ut på de olika årstiderna. När det är varmt träffas många gärna ute på fik, restauranger, på stranden, i skogen eller på andra mötesplatser. På vintern drar vi oss hellre inomhus och träffas då mer hemma hos varandra vilket gör att oväntade och spontana möten minskar. Vår sociala kultur påverkas av vilket klimat vi har.

6.3.2 Säkerhet och trygghet - tillgänglighet och jämställdhet

Att ha möjlighet att röra sig fritt i offentliga miljöer exempelvis på torg, parker, lekplatser, stråk eller innecenter, är en förutsättning för att kunna ta del av samhällsaktiviteter, upprätthålla sociala kontaktnät med mera. Detta kräver att offentliga miljöer skapas så att de upplevs som trygga, jämställda, tillgängliga och intresseväckande. Att skapa inkluderande och jämlika mötesplatser där alla kan träffas på lika villkor. Med benämningen alla betyder det att ingen ska uteslutas utan män, kvinnor, barn, unga, medelålders, äldre, funktionsnedsatta, olika kulturer och religioner ska ha tillgång till offentliga miljöer på lika villkor.¹¹

Platser där människor finns drar ofta till sig ännu fler människor och det är genom möten den sociala tilliten byggs upp.¹²

Genom att överbygga barriärer och gränser i den byggda strukturen kan man åstadkomma bättre kontakter, och genom väl utbyggda kollektiva kommunikationer skapas också bättre kontaktmöjligheter. Men det handlar inte bara om fysisk tillgänglighet utan även om att minska mentala barriärer och trösklar så att medborgarna verkligen upplever att de offentliga rummen tillhör dem.¹³

6.3.3 Barn och unga

Barn och ungdomar utgör en femtedel av Sveriges befolkning och är helt beroende att vi vuxna skapar miljöer där de kan utvecklas. Barn har alltmer begränsad tillgång till den byggda miljön. För 30 år sedan gick de flesta barn själva till fritidsaktiviteter, skola och vänner. Idag är det mindre än hälften och det minskar stadigt.

I den mediala tiden som vi lever i blir även hälsan påverkad då unga mer och mer håller kontakten med sina kompisar via sociala medier och rör sig mindre på fritiden. Ser man till unga mellan 12 och 19 år upptäcker man ganska snart att de aktiviteter som uppskattas av en 12,13 åring i mångt och mycket skiljer sig från den som 17,18 åringar uppskattar. Även inom samma åldersgrupp finns det ett stort spektrum mellan intressena. Att tillmötesgå dessa önskemål om en meningsfull fritid blir en utmaning när det gäller att planera in detta i stadsbilden.¹⁴

Utmaningen när man planerar nya områden är att kommunen/staden, arkitekter och byggherrar tillsammans måste enas om en vision. Det är viktigt att skapa en gemensam berättelse om ett gemensamt projekt kring hur Ängelholm kan stärkas.¹⁵

¹¹ Tillgren, Gun *Boverket, anteckningar 2017-11-07*

¹² Boverket *Jämställda offentliga miljöer*

¹³ Andersson, Jan-Eric *Anteckningar Boverket*

¹⁴ Andersson, Niklas *Anteckningar Boverket*

¹⁵ *Minnesanteckningar 2017-11-21, Tomas Tägil, m.fl*

7 Analys och reflektion

7.1 Megatrender

7.1.1 Demografi

Även Ängelholm har en åldrande befolkning samtidigt som unga från andra kulturer söker sig hit. En mötesplats kan definieras olika beroende på vems ögon som man ser det med. Ett exempel: En mötesplats för unga motorburna i ett dragigt parkeringshus blir ett ”häng” för ungdomarna men ett ”tillhåll” för övriga¹⁶

7.1.2 Digitalisering

Digitaliseringen erbjuder många möjligheter till att man träffas digitalt men även fysiskt som man kanske inte i första hand tänker på. Snabba beslut till ett fysiskt möte som man också hittar genom ex GPS positionering (ex Facebooks ”Vänner i närheten”), ett exempel på att det fysiska och det digitala vävs samman är Pokemon Go.

7.1.3 Urbanisering

Då fler människor flyttar in till staden måste fler mötesplatser skapas för naturlig kontakt. Hur påverkar urbanisering och utveckling byggnadernas utseende och kringmiljöer? Högre hus, fler våningar, parkeringshus under jord, förtätning, etc. Enligt Gehl innebär ett marknära boende större vilja/möjlighet till utomhusaktivitet jämfört med om man bor på åttonde våning.¹⁷ Med minskad befolkning på de små orterna riskerar mötesplatser att både minska och till och med försvinna. Vill kommunen satsa på mötesplatser utanför staden? Kan politikerna komma överens om resurser för detta?

7.2 Hållbarhet

Hur kan kommunen få andra aktörer att finansiera mötesplatser?

Företagare/föreningar tar allt mer ansvar gällande social hållbarhet lokalt. Lokalt engagemang skapar delaktighet och känsla av gemensamt ansvar. Det finns en del mötesplatser redan i några byar i form av föreningslokaler men kanske inte så många platser som är öppna för allmänheten. Vad visar turistbyrån upp idag gällande mötesplatser?

Privata fastighetsbolag har redan bra planering för att arbeta med social hållbarhet i bostadsområden.

FN:s 17 globala mål är ett unikt helhetstänk som vi tidigare inte haft. Delmål 11 handlar just om hållbara städer och bosättningar.

Beredningen konstaterar att både det kommunala och de privata fastighetsbolagen är proaktiva och fokuserar på att skapa bra mötesplatser och goda boendemiljöer i dialog med invånarna. Det är ofta invånarna själva som vet bäst vilka mötesplatser som behövs. Fastighetsbolagens arbetsmetoder och inriktning om hur man skapar attraktiva boendemiljöer har förankring i aktuell forskning om stadsutveckling. De uttrycker både vilja och ambition om delaktighet i utvecklingen mot social hållbarhet.¹⁸

¹⁶ Presidiets samtal med ungdomar sjukhusets P-hus 171107 redovisas 171205

¹⁷ Köge strand Anteckningar 171010

¹⁸ Mötesanteckningar 171010, 171024

7.3 Mänskliga perspektiv

7.3.1 Klimat - kultur

Segregation – viktigt att skapa stolthet och trygghet i alla stadsdelar. Kan vi använda ”kulturen som byggherre” för att motverka segregation?

Naturresurser som Rönneå, havet, stranden och sjöarna utnyttjas alldeles för lite som organiserad mötesplats.

”Konst kan på olika sätt vara ett användbart redskap i dialogen med medborgare. Genom att lyfta fram levda erfarenheter på en plats och koppla dem till exempelvis en planeringsprocess kan konst vara ett redskap för att öka ett förändringsarbets demokratiska grund. Det konstnärliga uttrycket kan i sig vara en brygga till de som bor och verkar på en plats: att få ta del av konstnärligt arbete kan skapa utrymme för samtal om miljön man befinner sig i och den enskildes tankar om denna. Samtidigt kan även möjligheten till eget skapande generera såväl dialog som konkreta fysiska bidrag till pågående diskussion. Å andra sidan kan en konstnärligt gestaltad process användas som en katalysator i ett förändringsarbete. Inom denna kan konstnären vara en neutral part mellan medborgare och kommunala tjänstemän, vilket ofta gynnar de som i vanliga fall inte brukar komma till tals.”¹⁹

7.3.2 Säkerhet och trygghet - tillgänglighet och jämställdhet

Om vi ska förebygga segregation måste vi hitta stadsrum som vi alla trivs att vistas i. Man behöver en inbjudan för att röra sig till stadsdelar som man inte vanligtvis besöker, dvs det ska finnas en anledning till att ta sig dit. Kan den ökande individualiseringen påverka utformningen av våra mötesplatser? Är vi inte lika socialt beroende av sammanhållningen i byarna längre som vi var förr? Man kanske kan hitta andra gemenskaper på andra håll istället? Vilka gemenskaper söker sig de unga till idag?

Grupperas sammansättning tenderar att förändras från den homogena gruppindelningen som har liknande intressen, värdegrund och levnadssätt, till att vara mer heterogena. Framförallt i storstäderna ersätts gruppen av en mer individualistisk syn.”²⁰

Man kan kanske sammanfatta det såhär: På landet är det längre mellan husen men närmare mellan människorna

7.3.3 Barn och unga

Vi avsätter allt mindre utrymme för barn när lekplatser, parker, skolgårdar och förskolegårdar krymper. Samtidigt tillbringar barn och unga alltmer av sin vakna tid i skola och förskola. Skol- och förskolegårdar bör vara kvarartersmark som inte är allmänt tillgänglig, men man kan också se över möjligheten att samutnyttja mark. Skolgårdar står outnyttjad på helger, kvällar och lov. Det kan då vara en resurs i stadsdelen.²¹

¹⁹ Gudmundsson, Carl-Gustav *Anteckningar Boverket, Offentliga miljöers gestaltning*,

²⁰ *Omvärldsanalys Ängelholm 2016-2017- Megatrender och trender som påverkar kommunens medborgare*

²¹ Skantz, Per *Anteckningar Boverket*

8 Slutsatser och kommentarer

8.1 Megatrender

8.1.1 Demografi

I Köge börjar man titta på behoven först och utgår sedan ifrån detta i planeringen, till exempel att genom medborgardialoger testa mötesplatser i områden som är under förändring. När man planerar ett nytt område så bygger man mötesplatser på olika sätt innan bostäderna ens är byggda, istället för här hemma där bostäderna kommer först och sedan fyller man i mellanrummen mellan husen. Detta förutsätter samarbete med medborgarna när platser utvecklas²², men kan också innebära att man skapar mötesplatser över/mellan olika grupper (tex matsal för fritids/äldre, Gule hall i Köge²³)

8.1.2 Digitalisering

Nya tekniker t ex fasta Bluetooth högtalare ger möjlighet att spela ”sin” musik²⁴. Digitala lås, bokning via nätet, access via kod i mobilen kan ge tillgång till möteslokaler tex skolor och andra kommunala fastigheter. Möjligheterna är oändliga och det gäller att vara öppen för nyheter och ny teknik.

8.1.3 Urbanisering

Vid nybyggnation av flerbostäder måste gemensamma ytor skapas, inbjudande utomhusmiljöer men också kanske längst upp i en hög byggnad. Även i en kommersiell byggnad kan översta planet vara öppet och välkomnande.

Byapeng förordas eftersom varje ort själva vet bäst vad som behövs i orten. Detta var även en slutsats som beredningen kom fram till i sitt förra uppdrag ” Vision för att utveckla alla tätorter i Ängelholms kommun med bostadsbyggande och service”²⁵

8.2 Hållbarhet

Beredningen konstaterar att både det kommunala och de privata fastighetsbolagen är proaktiva och fokuserar på att skapa bra mötesplatser och goda boendemiljöer i dialog med invånarna. Det är ofta invånarna själva som vet bäst vilka mötesplatser som behövs. Fastighetsbolagens arbetsmetoder och inriktning om hur man skapar attraktiva boendemiljöer har förankring i aktuell forskning om stadsutveckling. De uttrycker både vilja och ambition om delaktighet i utvecklingen mot social hållbarhet.²⁶

Ett förslag för att stödja ideella föreningar är att hyra lokal för att bidra till drift, t ex en del av en fastighet tex bygdegårdsföreningens kan hyras ut till kommunen (biblioteket i f d Tåstarps skola). En sammanställning över föreningslokaler som går att hyra i kommunen borde finnas på t ex turistbyrån. Andra förslag för att delfinansiera en mötesplats är skötselavtal för

²² *Anteckningar från studieresan i Köge 171010*

²³ <https://koegekyst.dk/kultur-og-byliv/byrum%20og%20faciliteter/gule-hal>

²⁴ *Anteckningar från Hållbarhetsresan i Köpenhamn 170822*

²⁵ <http://www.engelholm.se/Kommun-politik/Kommunens-organisation/fullmaktigeberedningar/Avslutade-beredningsuppdrag/Vision-for-att-utveckla-alla-tatorter-i-Angelholms-kommun-med-bostadsbyggande-och-service/>

²⁶ *Anteckningar 171010 och 171024*

mötesplatsen eller finansiera en bänk, en grillplats mm. Här finns utrymme för både enskilda och företagare.

8.3 Mänskliga perspektiv

8.3.1 Klimat - kultur

Det är lätt att bli hemmablind och inte se de egna värdena på orten man bor. Vissa kopierar gärna vad andra gjort istället för att utveckla det egna till något unikt. Det är viktigt att lyfta fram det unika i varje tätort men även att länka ihop tätorterna på något sätt. Informationstavlor i varje ort, utseende lika men innehållet unikt. ”Betongsuggor” i form av t ex lergök, laxar eller ängel för att betona att vi tillhör samma kommun. Åarna kan utnyttjas mer för att skapa sammanhang i kommunen. Alléer, cykelbanor eller annat som knyter samman orterna till en helhet.²⁷

Konst som en metod för dialog som gör människor till medskapare och kulturens betydelse för gemensamma upplevelser kan inte nog betonas. I Köge var kulturen drivkraften och fick en framskjuten plats. Exempel från York med upphängda tavlor (kopior från National Gallery of Art) skulle kunna göras om i lokal konst. I Hässleholm finns det ett samarbete mellan kommunen, Jernhusen och Nationalmuseum om det offentliga rummet.²⁸ Gör försök med enkla metoder som inte är dyrbara för att testa först innan man satsar. Engagera användarna/brukarna/medborgarna tidigt i processen. Ungdomar är med för att konstruera t.ex. skatebanor. Skogen allra närmast stationen kanske skulle kunna utvecklas till en rekreationsskog och bli mer tillgänglig. Glöm inte heller våra koloniområden.

8.3.2 Säkerhet och trygghet - tillgänglighet och jämställdhet

”Det är bra om vi plockar bort mörka gränder och belyser dom offentliga rummen, det är trevligt med träd o buskar men man måste hålla efter dom annars blir det otrygga platser. Där kan gärna vara belysta konstverk men vi har många mörka platser o en lång vintertid därför behöver vi ljuset. Jag tror att dagens planläggare ser på samhället med andra ögon, än man gjorde under 70 talet, öppna platser och mer ljus det är så jag vill se samhället i morgon.”²⁹
”Trygghetsvandringar skall genomföras för att upptäcka de brister samt möjliga förbättringar som skapar trivsel och trygghet för medborgarna. Viktigt är att vandringarna sker på dagen, vid mörker och med tanke på rörelsehindrades villkor.”³⁰
Kommunens säkerhetsenhet genomför i dagsläget trygghetsvandringar i en del av tätorterna som presidiet ibland deltagit i. Dessa har varit givande och beredningen anser att de ska fortsätta.
Om det är rent och snyggt och ingen nedskräpning förstärker detta känslan av trygghet och säkerhet.

8.3.3 Barn och unga

En specifik mötesplats för barn är lekplatser och förskolegårdar. Som vi skrivit står de senare outnyttjade en stor del av tiden. En lösning är att man skulle

²⁷ *Anteckningar 171121*

²⁸ www.hassleholm.se/nyheter/alla-nyheter/nyheter/2018-03-26-klassisk-konst-tar-over-hela-hassleholms-resecentrum.html

²⁹ Gudmundsson, Carl-Gustav

³⁰ Kjellin, Maths

kunna samutnyttja förskolegårdar för att stimulera till mer rörelse och därmed hälsa samtidigt som det blir en mötesplats för flera generationer. För att säkerställa kvaliteten på förskolegårdens utemiljö har Malmö stad tagit fram riktlinjer s k lekvärdesfaktorer³¹. Dessa skulle kunna utgöra ett inspirationsmaterial för våra förskolegårdar och kanske även för våra skolgårdar³². Vi kan inte nog poängtera att de unga själva får lov att delta i utformningen av sina ”egna” platser. På bilden till höger den mobila lekplatsen i Hjärnarp.

9 Rekommendation

På lång sikt bör man inventera tätorterna och för Ängelholms del stadsdelar och se huruvida dessa fyller kriterier för en god stadsmiljö. En viktig aspekt är identitet och historisk förankring. Vi vill också lyfta fram Köges goda exempel hur man arbetar med dessa frågor (se figur s. 18).

När det gäller de små orterna och ävenledes kriteriet ”mötesplats” i den goda stadsmiljön har vi listat vad som utmärker goda mötesplatser. Detta kan ligga till grund för en inventering i de mindre orterna.

foto: Mikael von Krassow

Vad utmärker en god stadsmiljö?

Struktur

- Förtätning
- Minskade barriärer
- Stråk för flöden och folkliv
- Mötesplatser
- God arkitektur
- Gröna kvaliteter
- Säkerhet

³¹https://www.boverket.se/contentassets/9cf109ca9aa6445c80a987b163235271/anna_sohlberg_malmo_stad.pdf

³² *Anteckningar Hållbarhetsresa Köpenhamn*

Funktion

- Landmärken och attraktioner
- Platser för kreativitet och nyfikenhet
- Verksamheter, butiker och service
- Bostäder för alla åldrar och livsstilar

Upplevelse

- Trygghet och trivsel
- Identitet
- Stolthet
- Historisk förankring (tex skyltar)
- Gott underhåll
- God skötsel

Vad utmärker goda mötesplatser³³?

- Platsen är gratis eller billig att komma till och det krävs inget medlemskap eller till en låg kostnad/lätt att bli medlem/ inga speciella krav för medlemskap/ öppen för allmänheten
- Man kan komma och gå som man vill.
- Inga krav på ekonomisk eller social status.
- Platsen är tillgänglig inom gångavstånd för många.
- Tillgänglighet för de som har olika hinder.
- Platsen är välkomnande och bekväm att vistas på.
- Platsen möjliggör möten med både nya och gamla bekanta.
- Tillgänglighet till mat och dryck är ofta attraktivt.

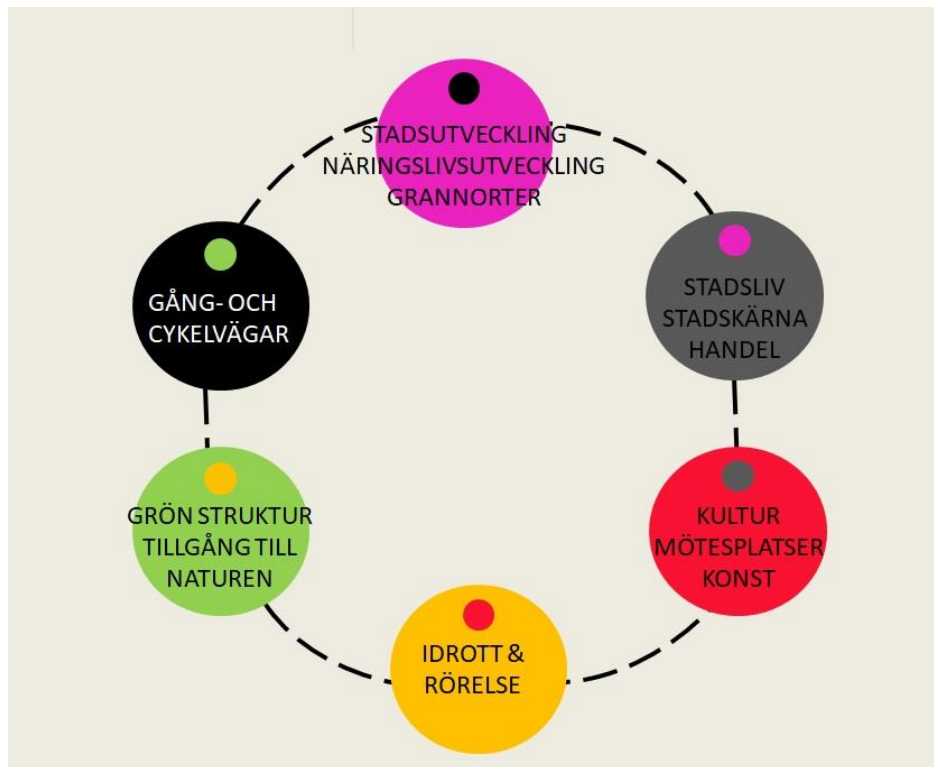
³³ mailade presentationsbilder från 2017-11-21 Louise L m.fl

Foto: Mikael von Krassow

En vinterutedag i Faxeröd har allt som krävs av en bra mötesplats. Jämför med listan ovan!

Exempel på goda mötesplatser runt om i kommunen kan vi alla säkert hitta både formella och informella, permanenta och tillfälliga.

Köges modell över hur man arbetar med stadsmiljö

10 Referenser

Allt material från beredningsmöten såsom anteckningar, bilder från föreläsningar och studiebesök och diverse skrifter finns samlade i kommunens webdiarium www.engelholm.se/KS2017414

Illustrationer: Framsida: Per-Olof Jansson
 S 16: Ängelholms kommun
 S 17, 18: Mikael von Krassow
 S 19: Köge kommun, översättning Mikael von Krassow

10.1 Länkar

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Stadsmiljo> läst 180228

<https://koegekyst.dk/kultur-og-byliv/byrum%20og%20faciliteter/gule-hal>

<https://www.hig.se/Ext/Sv/Om-Hogskolan/Vart-arbete-for-en-hallbar-utveckling/Vad-ar-hallbar-utveckling-pa-Hogskolan/Ekonomisk-hallbarhet.html>

<http://www.hallbarastader.gov.se/bazment/hallbarastader/sv/start.aspx>

https://www.boverket.se/contentassets/9cf109ca9aa6445c80a987b163235271/anna_sohlberg_malmo_stad.pdf

<http://www.engelholm.se/Kommun-politik/Kommunens-organisation/fullmaktigeberedningar/Avslutade-beredningsuppdrag/Vision-for-att-utveckla-alla-tatorter-i-Angelholms-kommun-med-bostadsbyggande-och-service-/>

<http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

10.2 Tryckta källor

Gehl, Jan (2007), *Public spaces for a changing public life*

Gehl, Jan *Life between buildings. Using public space*

Boverket *Jämställda offentliga miljöer*